

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi öljysuojarahastosta annettua lakia. Lakiin tehtäisiin öljyvahinkojen torjuntalain kumoamisesta ja pelastuslain muuttamisesta johtuvat, ympäristövahinkojen torjunnan johtovastuiden siirrosta aiheutuvat muutokset.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Öljysuojarahastosta annetussa laissa (1406/2004) säädetyn rahaston varoista korvataan alueen pelastustoimelle sen vahvistetun öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman perusteella öljyvahinkojen torjunnan kaluston hankinnan ja torjuntavalmiuden ylläpidon kustannuksia. Valtion torjuntaviranomaisille voidaan harkinnanvaraisesti myöntää rahaston varoista korvauksia alusöljyvahinkojen torjunnan kalusto- ja ylläpitokustannuksiin. Lisäksi rahastosta korvataan öljyvahinkojen ja öljyn pilaamien maa- ja pohjavesialueiden kunnostamisesta aiheutuvia kustannuksia laissa määritellyissä tilanteissa. Öljysuojarahastosta annetussa laissa viitataan öljyvahinkojen torjuntalakiin (1673/2009), jossa säädetään öljyvahinkojen torjuntaviranomaisista ja niiden tehtävistä.

Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi (HE 18/2018 vp) ja sitä täydentävä esitys (HE 138/2018 vp). Esitykset liittyvät pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisen ohjelman kirjaukseen, jonka mukaan ympäristöönnettomuuksien operatiivinen johtovastuu merialueilla siirretään sisäministeriölle. Esityksissä ehdotetaan, että öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan ylin johto, ohjaus ja valvonta siirtyisivät ympäristöministeriöltä sisäministeriölle ja vahinkojen torjunnasta tulisi pelastuslain mukaista pelastustoimintaa. Tehtävät, joista nykyisin huolehtii Suomen ympäristökeskus SYKE, siirtyisivät Rajavartiolaitokselle. Öljyvahinkojen torjuntalaki esitetään kumottavaksi ja vastaavat säännökset esitetään siirrettäväksi pelastuslakiin (379/2011). Tässä esityksessä öljysuojarahastosta annetussa laissa olevat viittaukset öljyvahinkojen torjuntalakiin ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan 1 päivänä tammikuuta 2019 voimaan tulevaa lainsäädäntöä öljyvahinkojen torjunnasta.

2 Ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan, että öljysuojarahastosta annetun lain 13, 17, 18 ja 19 §:ssä viittaus öljyvahinkojen torjuntalakiin korvattaisiin viittauksella pelastuslakiin, johon säännökset öljyvahinkojen torjunnasta sisältyvät 1 päivästä tammikuuta 2019 alkaen. Lisäksi 17 §:ssä luovutettiin öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman yhteydessä ilmauksesta 'vahvistettu', sillä pelastuslain mukaisia suunnitelmia ei erikseen vahvisteta.

3 Esityksen vaikutukset

Ympäristövahinkojen torjunnan johtovastuiden siirrosta aiheutuvien muutosten vaikutusarviointi sisältyy hallituksen esitykseen laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi (HE18/ 2018 vp). Tässä esityksessä ehdotetut, mainittuun esitykseen liittyvät muutokset, olisivat luonteeltaan lähinnä lainsäädäntötekniisiä, eikä niillä puututa mahdollisuuteen hakea korvausta öljysuojarahastosta. Alueen pelastustoimi ja valtion viranomaiset voivat hakea korvausta öljyvahinkojen torjuntaan liittyvistä kustannuksistaan kuten ennenkin. Esityksellä ei siten olisi taloudellisia eikä ympäristövaikutuksia.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu ympäristöministeriössä virkatyönä.

Esityksestä on pyydetty lausunto sisäministeriöltä.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi (HE 18/2018 vp) ja sitä täydentävä esitys (HE 138/2018 vp). Mainittujen esitysten öljyvahinkojen torjuntavastuun 1 päivänä tammikuuta 2019 tapahtuvaa siirtoa koskevan lakiehdotuksen hyväksyminen on edellytys tässä esityksessä ehdotettujen öljysuojarahastosta annetun lain muutosten hyväksymiselle.

6 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019 eli samanaikaisesti öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntavastuun siirtämistä koskevan pelastuslain muutoksen kanssa.

7 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Öljysuojarahasto on talousarvion ulkopuolinen rahasto. Perustuslain (731/1999) 87 § :n mukaan talousarvion ulkopuolisen rahaston perustamista taikka tällaisen rahaston tai sen käyttötarkoituksen olennaista laajentamista tarkoittavan lakiehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan eduskunnassa vähintään kahden kolmasosan enemmistö annetuista äänistä.

Perustuslakivaliokunta on useamman kerran arvioinut öljysuojarahastosta annetun lain muutosesityksiä perustuslain 87 §:n kannalta (PeVL 34/2002 vp, PeVL 31/2004 vp, PeVL 24/2009 vp ja PeVL 26/2012 vp). Valiokunta on muun muassa katsonut, että lakiehdotus ei merkinnyt rahaston käyttötarkoituksen olennaista laajentamista, vaikka rahastosta maksettavien korvaus- tai avustumahdollisuuksien piiri jonkin verran laajeni. Rahaston laajenemisen olennaisuutta tuli valiokunnan mielestä arvioida ensisijaisesti eduskunnan budjettivallan kokonaisuuden kannalta.

Esitetyt muutokset ovat luonteeltaan lainsäädäntötekniisiä eikä niillä ole vaikutusta öljysuojarahaston käyttötarkoitukseen eikä korvaus- tai avustumahdollisuuksien alaan. Esitys on sopusuhteissa perustuslain kanssa ja siihen sisältyvä laki voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 13 ja 17—19 §, sellaisina kuin ne ovat osaksi laissa 1674/2009, seuraavasti:

13 §

Torjunta- ja ennallistamiskustannukset

Edellä 10 §:ssä tarkoitettuja korvauksen saantiin oikeuttavia öljyvahingon torjunta- ja ennallistamiskustannuksia ovat:

- 1) kustannukset niistä tarpeellisista toimenpiteistä, joihin joku on ryhtynyt itseään koskevan öljyvahingon uhan torjumiseksi;
- 2) pelastuslain (379/2011) mukaisesti suoritetuista öljyvahingon torjuntatoimenpiteistä aiheutuneet kustannukset ja vahingot;
- 3) öljyn pilaaman ympäristön ennalleen palauttamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset; sekä
- 4) kustannukset niistä selvityksistä, jotka ovat olleet välttämättömiä 2 kohdassa tarkoitetun torjuntatoimenpiteen tai 3 kohdassa tarkoitetun ennallistamisen suorittamiseksi.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuina torjuntakustannuksina pidetään torjuntatoimiin tilapäisesti otettujen henkilöiden ja vakinaisen torjuntahenkilöstön palkkoja, torjuntatyössä tarpeellisten tarvikkeiden hankinta-, käyttö- ja kuljetuskustannuksia ja muita vastaavia torjunnasta aiheutuneita ylimääräisiä kustannuksia sekä torjuntatyössä kulutettujen tai turmeltuneiden tarvikkeiden, laitteiden, varusteiden ja muiden vastaavien käyttöesineiden arvoa tai arvon vähennystä.

17 §

Korvaus torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta

Öljysuojarahastosta korvataan alueen pelastustoimelle pelastuslain 47 §:ssä tarkoitetun öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaisesti:

- 1) torjuntakaluston hankkimisesta aiheutuneet kustannukset; kustannuksiltaan 85 000 euroa ylittävän yksittäisen torjuntakalustohankinnan korvaamisen edellytyksenä on, että öljysuojarahaston hallitus on etukäteen hyväksynyt kyseisen hankinnan;

- 2) torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneet kustannukset.

Jos öljyvahinkojen torjuntakalustoa ei ole torjuntasuunnitelman mukaan tarkoitettu käytettäväksi yksinomaan öljyvahinkojen torjuntaan, korvataan kaluston hankinta- ja käyttökustannukset vain siltä osin, mikä on torjuntasuunnitelman mukaan öljyvahinkojen torjunnan osuus kyseisen kaluston käytöstä. Öljysuojarahastosta voidaan kuitenkin korvata öljyvahinkojen torjunnan käyttöastetta suurempi osuus hankintakustannuksista, jos se on perusteltua riittävän torjuntavalmiuden saavuttamiseksi.

Öljysuojarahastosta voidaan rahaston varojen käyttösuunnitelman puitteissa myöntää ennakko- korvausta torjuntavalmiuden ylläpidosta kalenterivuoden aikana aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi. Lopullinen korvaus myönnetään sen jälkeen, kun on esitetty selvitys aiheutuneista lopullisista kustannuksista.

18 §

Harkinnanvarainen korvaus torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta

Öljysuojarahastosta voidaan korvata valtiolle pelastuslaissa tarkoitettuja alusöljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneita kustannuksia.

Öljysuojarahastosta voidaan lisäksi korvata Ahvenanmaan maakunnalle alusöljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia.

19 §

Harkinnanvaraiset avustukset

Öljysuojarahastosta voidaan myöntää avustuksia:

- 1) alueen pelastustoimelle tai kunnalle öljyntorjuntakaluston säilyttämiseen tarkoitetun varaston rakentamiseen tai vuokraamiseen;
- 2) pelastuslain 22 c §:ssä tarkoitettulle sataman tai laitoksen omistajalle öljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimiseen;
- 3) muuhun kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun öljyvahinkojen torjunnan tai torjuntavalmiuden ylläpidon kannalta tarpeelliseen toimintaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 11 päivänä lokakuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Laki

öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 13 § ja 17—19 §, sellaisina kuin ne ovat osaksi laissa 1674/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

Torjunta- ja ennallistamiskustannukset

Edellä 10 §:ssä tarkoitettuja korvauksen saantiin oikeuttavia öljyvahingon torjunta- ja ennallistamiskustannuksia ovat:

- 1) kustannukset niistä tarpeellisista toimenpiteistä, joihin joku on ryhtynyt itseään koskevan öljyvahingon uhan torjumiseksi;
- 2) öljyvahinkojen torjuntalain (1673/2009) mukaisesti suoritetuista öljyntorjuntatoimenpiteistä aiheutuneet kustannukset ja vahingot;
- 3) öljyn pilaaman ympäristön ennalleen palauttamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset; sekä
- 4) kustannukset niistä selvityksistä, jotka ovat olleet välttämättömiä 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun torjuntatoimenpiteen tai ennallistamisen suorittamiseksi.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin torjuntakustannuksina pidetään torjuntatoimiin tilapäisesti otettujen henkilöiden ja vakinaisen torjuntahenkilöstön palkkoja, torjuntatyössä tarpeellisten tarvikkeiden hankinta-, käyttö- ja kuljetuskustannuksia ja muita vastaavia torjunnasta aiheutuneita ylimääräisiä kustannuksia sekä torjuntatyössä kuluttujen tai turmeltuneiden tarvikkeiden, laitteiden, varusteiden ja muiden vastaavien käytösesineiden arvoa tai arvon vähennystä.

13 §

Torjunta- ja ennallistamiskustannukset

Edellä 10 §:ssä tarkoitettuja korvauksen saantiin oikeuttavia öljyvahingon torjunta- ja ennallistamiskustannuksia ovat:

- 1) kustannukset niistä tarpeellisista toimenpiteistä, joihin joku on ryhtynyt itseään koskevan öljyvahingon uhan torjumiseksi;
- 2) *pelastuslain (379/2011)* mukaisesti suoritetuista *öljyvahingon torjuntatoimenpiteistä* aiheutuneet kustannukset ja vahingot;
- 3) öljyn pilaaman ympäristön ennalleen palauttamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset; sekä
- 4) kustannukset niistä selvityksistä, jotka ovat olleet välttämättömiä *2 kohdassa tarkoitetun torjuntatoimenpiteen tai 3 kohdassa tarkoitetun* ennallistamisen suorittamiseksi.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin torjuntakustannuksina pidetään torjuntatoimiin tilapäisesti otettujen henkilöiden ja vakinaisen torjuntahenkilöstön palkkoja, torjuntatyössä tarpeellisten tarvikkeiden hankinta-, käyttö- ja kuljetuskustannuksia ja muita vastaavia torjunnasta aiheutuneita ylimääräisiä kustannuksia sekä torjuntatyössä kuluttujen tai turmeltuneiden tarvikkeiden, laitteiden, varusteiden ja muiden vastaavien käytösesineiden arvoa tai arvon vähennystä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

Korvaus torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta

Öljysuojarahastosta korvataan alueen pelastustoimelle öljyvahinkojen torjuntalaissa tarkoitetun *vahvistetun* öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaisesti:

1) torjuntakaluston hankkimisesta aiheutuneet kustannukset; kustannuksiltaan 85 000 euroa ylittävän yksittäisen torjuntakalustohankinnan korvaamisen edellytyksenä on, että öljysuojarahaston hallitus on etukäteen hyväksynyt kyseisen hankinnan;

2) torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneet kustannukset.

Jos öljyvahinkojen torjuntakalustoa ei ole *vahvistetun* torjuntasuunnitelman mukaan tarkoitettu käytettäväksi yksinomaan öljyvahinkojen torjuntaan, korvataan kaluston hankinta- ja käyttökustannukset vain siltä osin, mikä on torjuntasuunnitelman mukaan öljyvahinkojen torjunnan osuus kyseisen kaluston käytöstä. Öljysuojarahastosta voidaan kuitenkin korvata öljyvahinkojen torjunnan käyttöastetta suurempi osuus hankintakustannuksista, jos se on perusteltua riittävän torjuntavalmiuden saavuttamiseksi.

Öljysuojarahastosta voidaan rahaston varojen käyttösuunnitelman puitteissa myöntää ennakoon korvausta torjuntavalmiuden ylläpidosta kalenterivuoden aikana aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi. Lopullinen korvaus myönnetään sen jälkeen, kun on esitetty selvitys aiheutuneista lopullisista kustannuksista.

18 §

Harkinnanvarainen korvaus torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta

Öljysuojarahastosta voidaan korvata valtiolle öljyvahinkojen torjuntalaissa tarkoitettuja alusöljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneita kustannuksia.

Öljysuojarahastosta voidaan lisäksi korvata Ahvenanmaan maakunnalle alusöljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta aiheutu-

17 §

Korvaus torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta

Öljysuojarahastosta korvataan alueen pelastustoimelle *pelastuslain* 47 §:ssä tarkoitettun öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaisesti:

1) torjuntakaluston hankkimisesta aiheutuneet kustannukset; kustannuksiltaan 85 000 euroa ylittävän yksittäisen torjuntakalustohankinnan korvaamisen edellytyksenä on, että öljysuojarahaston hallitus on etukäteen hyväksynyt kyseisen hankinnan;

2) torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneet kustannukset.

Jos öljyvahinkojen torjuntakalustoa ei ole torjuntasuunnitelman mukaan tarkoitettu käytettäväksi yksinomaan öljyvahinkojen torjuntaan, korvataan kaluston hankinta- ja käyttökustannukset vain siltä osin, mikä on torjuntasuunnitelman mukaan öljyvahinkojen torjunnan osuus kyseisen kaluston käytöstä. Öljysuojarahastosta voidaan kuitenkin korvata öljyvahinkojen torjunnan käyttöastetta suurempi osuus hankintakustannuksista, jos se on perusteltua riittävän torjuntavalmiuden saavuttamiseksi.

Öljysuojarahastosta voidaan rahaston varojen käyttösuunnitelman puitteissa myöntää ennakoon korvausta torjuntavalmiuden ylläpidosta kalenterivuoden aikana aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi. Lopullinen korvaus myönnetään sen jälkeen, kun on esitetty selvitys aiheutuneista lopullisista kustannuksista.

18 §

Harkinnanvarainen korvaus torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta

Öljysuojarahastosta voidaan korvata valtiolle *pelastuslaissa* tarkoitettuja alusöljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneita kustannuksia.

Öljysuojarahastosta voidaan lisäksi korvata Ahvenanmaan maakunnalle alusöljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta aiheutu-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

neita kustannuksia.

neita kustannuksia.

19 §

19 §

Harkinnanvaraiset avustukset

Harkinnanvaraiset avustukset

Öljysuojarahastosta voidaan myöntää avustuksia:

1) alueen pelastustoimelle tai kunnalle öljyntorjuntakaluston säilyttämiseen tarkoitettun varaston rakentamiseen tai vuokraamiseen;

2) öljyvahinkojen torjuntalain 16 §:ssä tarkoitettulle sataman tai laitoksen omistajalle öljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimiseen;

3) muuhun öljyvahinkojen torjunnan tai torjuntavalmiuden ylläpidon kannalta tarpeelliseen toimintaan.

Öljysuojarahastosta voidaan myöntää avustuksia:

1) alueen pelastustoimelle tai kunnalle öljyntorjuntakaluston säilyttämiseen tarkoitettun varaston rakentamiseen tai vuokraamiseen;

2) *pelastuslain 22 c §:ssä* tarkoitettulle sataman tai laitoksen omistajalle öljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimiseen;

3) muuhun *kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuun* öljyvahinkojen torjunnan tai torjuntavalmiuden ylläpidon kannalta tarpeelliseen toimintaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20